

A comparative analysis of the organization of training and activities of foreign military chaplains is conducted and the world experience useful for Ukraine in regulating this issue is studied.

It is emphasized that today, when Ukraine is facing the threat of a full-scale invasion by the Russian Federation, the psychological situation in the military units requires pacification. Therefore, the issue of regulating the legislation of Ukraine on the procedure for creating comfortable working conditions for chaplains and their pastoral care of servicemen is important.

When forming a chaplaincy service, it is important to combine patriotic ideals with moral guidelines. The symbiosis of patriotism and true moral values are able to form a serviceman devoted to Ukraine, ready to sacrifice himself for the sake of Ukraine in the fight against the aggressor.

It is concluded that the adoption of the Law of Ukraine "On the Military Chaplaincy Service" is the result of solving the current problem of state-church relations at the legislative level. However, there is a need for further regulation of bylaws and regulation of many public relations in this sphere.

Keywords: chaplain, military chaplaincy, military chaplaincy service, institute of military chaplaincy, pastoral care.

DOI: 0.33766/2524-0323.98.89-98

УДК: 340.12:340.5

*Янчук Н. Д., кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії та філософії права Одеського державного університету внутрішніх справ
(м. Одеса, Україна)*

e-mail: yanchuknd@ ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0491-0995>

МЕТОДОЛОГІЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА: НОВІ ПАРАДИГМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглянуто питання сутності методології порівняльного кримінального права та її роль у наукових дослідженнях. Констатовано, що специфіка методології у сфері порівняльного кримінального права полягає в застосуванні широкого спектру методологічного інструментарію, що дозволяє отримати нові знання про деякі об'єкти чи предмети, а також доповнити вже існуючі знання та встановити їх системний характер, логічність та евристичність. Особливу увагу приділено порівняльно-правовому, історичному, формально-логічному методам пізнання, їх специфіці та ролі при проведенні порівняльних кримінально-правових досліджень.

Зазначено, що методологія порівняльного кримінального права – це система підходів, методів і способів наукового дослідження, теоретичні засади їх використання при здійсненні теоретико-пізнавальної юридичної діяльності в області порівняльного кримінального права. Зроблено висновок, що методологію порівняльного кримінального права не варто зводити лише до всезагального методу діалектичного матеріалізму та формально-догматичного методу пізнання, що довгий час панували в кримінально-правових дослідженнях. Методологія порівняльного кримінального права являє складне та багатопланове явище, котре охоплює цілий комплекс методологічних підходів,

методів, принципів, методик проведення порівняльного аналізу, понятійний каркас тощо.

Звернено увагу на той факт, що в сучасних порівняльно-правових дослідженнях у сфері кримінального права популяризуються використання неюридичних методів. Зауважено, що пізнавальні труднощі порівняльного кримінального права виникають багато в чому через некритичні спроби оголосити ті чи інші дослідницькі методи правовими. Використання невластивих порівняльному кримінальному праву методів веде до отримання хибних висновків або неотримання останніх взагалі.

Ключові слова: порівняльне кримінальне право, методологія, методологія права, методи, методи дослідження, наукові дослідження.

Постановка проблеми. Для будь-якої галузі знань особливе місце має методологічна визначеність та дотримання тих традиційних позицій, котрі протягом тривалого часу визначали вектор дослідницького пошуку в тому чи іншому напрямку. Як слушно зазначає Є. Попов, «... сучасна юридична наука, з одного боку, у найбільшій мірі схильна зберегти відданість апробованим і верифіцированим методологічним підходам у вивченні правових феноменів, явищ та процесів, але, з іншого боку, для неї характерний пошук способів отримання нових знань» [7, с. 48].

Проблема методологічного самовизначення важлива для будь-якої галузі знань. Особливої гостроти вона набуває для галузевого порівняльного правознавства, зокрема для порівняльного кримінального права, котре переживає своєрідну кризу самоідентифікації. Дана криза, не в останню чергу, пов'язана з «комплексом методологічної неповноцінності», котра виникла як на основі отождолення порівняльного кримінального права з методом, так і з різноманітністю новітніх теоретико-методологічних розробок, з епістемологічним плюралізмом сучасного знання.

Як це не дивно, проблеми методології порівняльного кримінального права не привертають належної уваги з боку науковців. Певною мірою це пояснюється небажанням вступати в теоретичну полеміку. Як зазначав французький учений М. Ансель, обговорення цих проблем бере багато сил та часу, але не дає практичних результатів, а тому краще зосередити увагу на конкретних практичних порівняльних матеріалах [1, с. 38]. Усе це призвело до парадоксального становища, коли з такого актуального питання практично відсутні спеціальні напрацювання. Між іншим, ігнорування методологічних проблем у порівняльному кримінальному праві не знижує актуальності, коли саме життя змушує по-новому оцінити (і навіть переоцінити) більшість традиційних методологічних постулатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки питання методології права стали предметом фундаментальних наукових досліджень чималої кількості науковців, зокрема: С. Алексєєва, М. Анселя, А. Васильєва, М. Дамірлі, М. Кельмана, Д. Керімова, М. Козьобри, М. Костецького, О. Наумова, Т. Новицької, Ю. Оборотова, П. Рабиновича, А. Саїдова, О. Тихомирова, І. Честнова, Г. Щедровицького та інших.

Суттєвий вплив на формування концепції дослідження мали праці класиків юридичної думки, таких як: В. Антонович, Г. Єллінек, Б. Кістяківський, П. Новгородцев, Л. Петражицький, М. Сергєєвський, Ф. Тарановський та ін.

Не применшуючи значення розробок цих науковців, необхідно визнати, що напрацьовані ними здобутки потребують додаткового розвитку у контексті методології порівняльного кримінального права. Залишаються недослідженими проблеми сутності методології порівняльного кримінального права. Нагальним також є пошук різноманітних новітніх теоретико-методологічних розробок, що забезпечують вироблення нового знання. Дане дослідження є спробою хоча б частково заповнити цю прогалину та привернути увагу науковців до феномену методології порівняльного кримінального права.

Формулювання цілей. Метою даної статті є дослідження методології порівняльного кримінального права з урахуванням сучасних тенденцій наукових розробок та визначення перспектив методологічної рефлексії емпіричних досліджень.

Виклад основного матеріалу. Першочерговим завданням будь-якої юридичної науки є визначення методів дослідження свого наукового об'єкту. Потреба в дослідженні методології права з кожним днем відчувається все гостріше. Ф. Бекон порівнював метод із ліхтарем, що висвітлював мандрівнику невідомий шлях у темряві. В. Штофф зазначав, що науки потребують методології, «як спеціальної дисципліни, що вивчає та узагальнює методи побудови наукового знання та методи, за допомогою яких розширюються знання, отримується нове знання» [13, с. 23].

Методологія в юридичній літературі визначається неоднозначно: як вчення про структуру, логічну організацію, методи, засоби і форми діяльності дослідника в процесі пізнання ним досліджуваних явищ [4, с. 23]; як система підходів, методів і способів наукового дослідження, теоретичні засади їх використання під час вивчення державно-правових явищ [9, с. 618], як теорія людської діяльності «пізнання, мислення або, якщо говорити точніше, уся діяльність людства, включаючи сюди не лише власне пізнання, але й виробництво» [14, с. 6] чи як самостійна область наукового знання, що виходить за рамки філософського аналізу.

Отже, методологія в самому загальному вигляді – це система підходів, методів і способів наукового дослідження, за допомогою котрих набуваються, додаються до старих знань нові знання про досліджуване явище правової дійсності. Однак, на нашу думку, методологія права це, у першу чергу, не сукупність підходів, методів пізнання, а вчення про методи пізнання, їх види та особливості, котре вивчає, шліфує методологічні інструменти задля пізнавальних операцій.

Методологія – це поняття інтегральне, що об'єднує в собі ряд компонентів: фундаментальні теоретичні концепції, діалектичні категорії та закони, методологічні підходи та принципи, філософські, загально- та спеціально-наукові методи. Саме тому методологію не можна зводити виключно до якогось одного компонента, зокрема методу.

У юридичній літературі досить часто поняття «методологія» та «метод» змішують, що призводить до розмивання понятійних меж. Метод – це спосіб отримання певного результату, шлях пізнання, конкретні прийоми та операції дії. Для будь-якої галузі позитивного права характерне розуміння методу в двох аспектах: як метод пізнання, за допомогою якого вивчається правова матерія, і як метод правового регулювання суспільних відносин. Оскільки порівняльне кримінальне

право – це не галузь позитивного права, то в даному дослідженні розкриття сутності методів буде представлено як шлях пізнання кримінально-правової дійсності.

Сутність методології у сфері порівняльного кримінального права полягає в застосуванні широко спектру методологічного інструментарію, що дозволяє отримати нові знання про деякі об'єкти чи предмети, а також доповнити вже існуючі знання і встановити їх системний характер, логічність та евристичність. Нехтування цими правилами позбавляє наукове дослідження новаторської складової та має декларативний характер.

Між іншим, першочерговим завданням будь-якого наукового дослідження є встановлення наукових методів, котрі кореспондують сутність явища, що вивчається, та забезпечують вироблення нового знання.

Одним із активно використовуваних методів у сфері порівняльного кримінального права є історичний метод. Потенційні пізнавальні можливості історичного методу полягають у тому, що він передбачає визначення основних тенденцій розвитку кримінально-правих явищ, правильне встановлення зв'язків між минулим, теперішнім і майбутнім. Використання даного методу обумовлене тим, що поза історичним контекстом неможливо оцінити накопичені знання з точки зору визначення перспектив розвитку науки; розкрити закономірності становлення та розвитку різних інститутів кримінального права в кримінально-правових системах світу; осмислити сутність кримінально-правових явищ та спрогнозувати їх розвиток.

А. Кистяківський зауважував, що «лише історія може дати пояснення причин як сучасного стану кримінального права, так і стану його в попередні періоди» [5, с. 41]. М. Сергеевський вказував, що «прослідкувавши походження відомого інституту чи законоположення, ми дізнаємось ті умови, котрі породили його і котрі впливали на його розвиток; знаючи це, ми маємо можливість вирішити, чи повинно бути збережено законоположення, чи воно має поступитися іншому, як таке що втратило свою життєдайність, внаслідок умов, що змінилися... Словом, для розуміння, оцінки та критики кримінального закону необхідно знати його історію; в іншому випадку всі наші судження позбавлені будуть міцної основи...» [11, с. 8-9].

Існування тих чи інших явищ кримінально-правової дійсності нерозривно пов'язане з певною історичною епохою. Саме тому неможливо зрозуміти конкретні прояви у вигляді кримінально-правових інститутів, норм, пануючих доктрин на сучасному етапі без розуміння того шляху, котрий привів дані явища кримінально-правової дійсності до такого стану. Таким чином, без розгляду умов, у яких зароджувались і розвивались дані явища, без критичного аналізу кримінально-правових концепцій, що панували раніше, неможливо успішно розвивати теорію порівняльного кримінального права, а відповідно, вдосконалювати чинне законодавство та правозастосовчу практику. Саме тому використання історичного методу покликане забезпечити більш плідний розвиток вітчизняної правової думки у сфері порівняльного кримінального права.

Нам близька позиція О. Яковлева, котрий наголошує на тому, що «специфіка історико-правового методу полягає в тому, щоб при його використанні доводиться критично інтерпретувати юридичні джерела, що мають місце, більше того, з орієнтацією на ті цінності, котрі переважають у сучасному кримінальному праві. Через те саме від того, яким чином інтерпретується кримінально-правове джерело, залежить його об'єктивне осмислення та розуміння. Тому варто вказати, що в деяких кримінально-правових дослідженнях, що використовують історико-правовий метод, здійснюється критика законодавства, що раніше діяло без урахування історичної епохи його появи, що не сприяє його правильному розумінню» [15, с. 115]. Спроби деяких сучасних учених заперечувати цінність і значення кримінально-правової доктрини, законодавчих конструкцій попередніх історичних періодів навряд чи можна вважати продуктивним. Слід погодитись із думкою деяких спеціалістів, котрі вважають, що в кожного історичного періоду своя логіка й система цінностей, судити про яку можна за ступенем виразності об'єктивних тенденцій, що визначає розвиток того чи іншого явища [6, с. 75].

Суть історичного методу при дослідженні кримінально-правових явищ полягає не просто у вивченні окремого явища ізольовано, а в органічній єдності з національними, соціально-політичними, економічними, культурними умовами в суспільстві та державі, кількісними та якісними аспектами розвитку кожного з них. А історія розвитку явища кримінально-правової дійсності – це ключик до розуміння його об'єктивної логіки.

Застосовуючи історичний метод при проведенні порівняльно-правового дослідження у сфері кримінального права варто пам'ятати, що історія має прикладний характер, вона не замикається сама на собі, а покликана дати наукову основу для вдосконалення кримінального законодавства та правозастосовної практики.

Важливою та невід'ємною методологічною основою порівняльного кримінального права є використання порівняльно-правового методу. Як зазначає О. Єгоров, визнання порівняльного методу, як основного прийому пізнання правової матерії компаративного характеру, стало можливим у результаті визнання порівняльного правознавства як самостійного напряму наукових досліджень [2, с. 34].

Значення даного методу в порівняльному кримінальному праві важко переоцінити. По-перше, це, безумовно, центральний метод порівняльного кримінального права, котрий слугує вирішенню таких задач, як вдосконалення вітчизняного кримінального законодавства, усунення соціокультурного бар'єру між різними кримінально-правовими системами, розроблення міжнародних кримінально-правових норм, створення уніфікованого понятійно-категоріального апарату, формування загальних правових цінностей. По-друге, застосування порівняльно-правового методу в порівняльному кримінальному праві дозволяє визначити місце власної кримінально-правової системи на правовій карті світу, критично осмислити її особливості, усвідомити спільні та відмінні риси з іншими кримінально-правовими системами сучасності. По-третє, порівняльно-правовий метод має практико-прикладне значення, спрямоване на застосування найбільш вдалих законодавчих рішень, котрі ефективно себе зарекомендували в регулюванні криміналь-

но-правових відносин в інших кримінально-правових системах. По-четверте, порівняльно-правовий метод дає можливість спрогнозувати розвиток кримінального права в тій чи іншій країні, його інститутів та норм у майбутньому. По-п'яте, порівняльно-правовий метод дозволяє краще зрозуміти тенденції розвитку кримінального права на сучасному етапі як на національному, так і на міжнародному рівнях. Отже, грамотне застосування даного методу дозволяє підтримувати вітчизняне кримінальне законодавство на світовому рівні.

Тим не менш, не варто розглядати порівняльно-правовий метод як «надметод», оскільки «одне лише порівняння не може дати задоволеності наукової потреби».

Згідно з точкою зору узбецького науковця А. Саїдова, порівняльно-правовий метод не є самоціллю. Він слугує певному пізнавальному завданню також, як й інші приватно-наукові методи правової науки. Відповідно, порівняльно-правовий метод, по-перше, не варто розглядати як певний стандарт у дослідженні. По-друге, важко визначити ті межі, у рамках яких даний метод можливо застосовувати більш ефективно з урахуванням його зв'язку з іншими методами. Порівняльно-правовий метод є необхідний, але аж ніяк не єдиний момент методологічного апарату юридичної науки. Жоден з методів на практиці не діє в чистому вигляді, а завжди у взаємозв'язку, у переплетінні з іншими методами [10, с. 27].

Аналіз сучасного стану застосування порівняльно-правового методу в області порівняльного кримінального права та його теоретичного обґрунтування в юридичній літературі демонструє наявність певних проблем, що заважають адекватному пізнанню кримінально-правових явищ. Мова йде про такі проблеми: по-перше, це складнощі пов'язані з віддаленістю дослідника від об'єкта пізнання; по-друге, більшість дослідників сприймають об'єкт дослідження через призму власної правової традиції, без урахування специфіки правового середовища, у якому функціонує кримінально-правове явище; по-третє, це складнощі розуміння іноземного кримінального права, котре має іншу правову природу; по-четверте, це проблема точності юридичного перекладу іноземних джерел права тощо.

Формально-юридичний метод. Даний метод сприяє вивченню «догми» права в чистому вигляді, виявленню формально-логічних зв'язків, абстрагуванню від таких явищ, як-то культура, політика, економіка, релігія тощо. Використання формально-юридичного методу дозволяє зрозуміти зміст правової норми за допомогою аналізу її логічних конструкцій та значення термінів, що використовуються законодавцем у процесі нормотворчої діяльності. Застосовуючи зазначений метод, слід мати на увазі, що відправною крапкою є не конкретний злочин як явище правової реальності, а злочин як юридичне поняття, тобто він передбачає вивчення кримінально-правових норм як догми права.

Водночас представники юридичної догматики обмежуються формально-логічним дослідженням норм кримінального права. Але, як слушно зазначає О. Наумов, «норми же кримінального права, будучи за своєю природою логічними імплікативними судженнями, можуть бути предметом виключно логічних операцій, а також можуть слугувати передумовами в логічних висновків» [6, с. 23].

Беручи до уваги даний факт, необхідно вказати, що методологічна рефлексія в жодному разі не має обмежуватися побудовою нових кримінально-правових норм або сліпим копіюванням західних кримінально-правових норм як певного взірця досконалості; такий підхід спрямований на виправдання нормотворчої функції законодавця. Поняття «західний» вживається в розуміння правової традиції, а не в сенсі географічного розташування країн. Традиційно компаративісти порівнюють правові явища західної правової традиції. І певною мірою таке порівняння є виправданим, оскільки наша правова система тривалий час формувалась під впливом німецької правової традиції. Порівняльно-правовий метод базується на цілому ряді методик, котрі дозволяють уникнути типових помилок, а саме порівняння непорівнюваного та некоректне порівняння. Наприклад, помилково запозичувати кримінальні приписи мусульманського кримінального права чи кримінального права африканських країн в українське кримінальне законодавство, оскільки кримінальне право цих правових систем базується на інших джерелах права, правовій ідеології, має відмінне юридичне світосприйняття тощо.

Абсолютизація формально-юридичного методу призводить до реального спотворення наукового апарату, що має місце в наукових дослідженнях в області порівняльного кримінального права. Через те доводиться констатувати, що домінування формально-юридичного методу в наукових дослідженнях у сфері порівняльного кримінального права призвело до того, що ті пропозиції вдосконалення чинного кримінального законодавства ніяк не стіваються з повсякденними життєвими реаліями, адже позитивізм не здатний формулювати фундаментальну науку, оскільки «поточна практика достатньо слабка і поки що не може слугувати гідним мірилом формулювання власної кримінально-правової теорії та науково вивіреніх рекомендацій» [12, с. 26].

Останнім часом в орбіту порівняльного кримінального права залучаються все нові і нові методи. Звертає на себе увагу той факт, що в сучасних порівняльно-правових дослідженнях у сфері кримінального права популяризуються використання таких неюридичних методів, як інформаційного моделювання, кібернетичний, математичний, статистичний тощо. Однак, на наш погляд, проблема полягає в тому, що дані методи не знаходять свого застосування в порівняльному кримінальному праві, оскільки просто відкидаються останнім. Крім того, використання даних методів у порівняльному кримінальному праві не забезпечує отримання нового знання, водночас як значення методів полягає в тому, що «вони слугують регулятивними принципами, правилами, засобами теоретичної діяльності, що забезпечують вироблення істинного наукового знання» [8, с. 6]. Пізнавальні труднощі порівняльного кримінального права виникають багато в чому внаслідок некритичних спроб оголосити ті чи інші дослідницькі методи правовими. Використання невластивих порівняльному кримінальному праву методів веде до отримання хибних висновків або неотримання останніх взагалі. Так використання статистичного методу дозволяє встановити статистичні дані про кількість вчинених злочинів, засуджених осіб тощо. Однак даний метод непридатний для вирішення

практичних завдань, нездатний знайти теоретичний вихід при розв'язанні конкретних кримінальних ситуацій і не сприяє формуванню науково обґрунтованих рекомендацій.

Між іншим, першочерговим завданням будь-якого методологічного дослідження є побудова наукової картини, об'єкта, що вивчається, та визначення його основних ознак. Лише правильно встановивши те, що ми вивчаємо, можна доцільно підійти до вибору методологічних інструментів. Визначеність уявлень про об'єкт кримінально-правової дійсності, що досліджується, дозволить встановити напрямок розвідки, забезпечить його методологічну оснащеність та результативність.

Висновки. Сьогодні порівняльне кримінальне право опинилось у складних умовах методологічного пошуку, коли необхідно ставити та формулювати нові методологічні підходи до дослідження явищ кримінально-правової реальності. Спроби зберегти домінуюче положення саме за формально-юридичним методом призводить до гальмування розвитку теорії порівняльного кримінального права як наукового напрямку досліджень.

Отже, на сучасному етапі розвитку порівняльного кримінального права, як самостійного напрямку наукових досліджень, виникає нагальна потреба в критичному перегляді методології. Порівняльне кримінальне право здатне виконати власне призначення, коли наявна самостійна методологічна рефлексія, котра полягає в постійному та безперервному розвитку методологічного знання, за допомогою чого розширюється учіння та поглиблюється набуте.

Використані джерела:

1. Ансель М. Методологические проблемы сравнительного права. *Очерки сравнительного права* / Отв. ред. В. А. Туманов. Москва : Юридическая литература, 1981. С. 36-47.
2. Егоров А. Правовая компаративистика как общеправовая методологическая наука (типовая модель сравнения и сравнительный метод). *Порівняльне правознавство: сучасний стан та перспективи розвитку: збір. наук. праць / за ред.. Ю. С. Шемчученко; упор. О. В. Кресін. Інститут держ. і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2009. С. 31-37.*
3. Кедров Б. М. История науки и принципы ее исследования. *Вопросы философии*. 1971. № 9. С. 70-81.
4. Керимов Д. А. Методология права. Предмет, функции, проблемы философии права. 2-е изд. Москва : Аванта, 2001. 559 с.
5. Кистяковский А. Ф. Элементарный учебник общего уголовного права. Киев : Лань, 1882. 863 с.
6. Наумов А. В. Обновление методологии науки уголовного права. *Советское государство и право*. 1991. № 12. С. 20-29.
7. Попов Е. А. Нормативная методология в правоведении: особенности использования. *Журнал российского права*. 2012. № 10. С. 48-53.
8. Путинский Б. И. Методологические вопросы правоведения. *Правоведение*. 2009. № 3. С. 6-19.
9. Рабінович П. М. Методологія юридичної науки. Юридична енциклопедія: у 6 т. Київ : Видавництво «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2001. Т. 3. 702 с.
10. Саидов А. Х. Методология современного сравнительного правоведения. *Право и политика*. 2008. № 4. С. 823-832.

11. Сергеевский Н. Д. Русское уголовное право. Пособие к лекциям. Часть общая. Санкт-Петербург : Типография М.М. Стасюлевича, 1911. 398 с.
12. Хилжута В. В. Какой должна быть методология уголовного права. *LexRussica*. 2016. № 12. С. 20-31.
13. Штофф В. А. Проблемы методологии научного познания: Монография. Москва : Высшая школа, 1978. 269 с.
14. Шедровицкий Г. П. Проблемы методологии системного исследования. Москва: Знание, 1964. 654 с.
15. Яковлев А. М. Методология сравнительного правоведения в области уголовного законодательства (проблемы типологии и методики). *Проблемы сравнительного правоведения*. Москва, 1978. С. 107-118.

References:

1. Ansel, M. (1981) Metodologicheskie problemy sravnitel'nogo prava. *Ocherki sravnitel'nogo prava - Essays on Comparative Law*, 36-47. [in Russian].
2. Egorov, A. (2009) Pravovaya komparativistika kak obshhepravovaya nauka (tipovaya model sravneniya I sravnitel'nyj metod). *Porivnyalne pravoznavstvo: suchasnyj stan ta perspektivy rozvyjtku - Porivnyalno jurisprudence: current state and prospects for development*, 31-37. [in Ukrainian].
3. Kedrov, B. M. (1971) Istotyia nauki I principi ee isledovaniya. *Voprosi filosofii - Questions of Philosophy*, 9, 70-81. [in Russian].
4. Kerimov, D. A. (2001) Metodologiya prava. Predmet, funkci, problemi filosofii prava. Moskva : Avanta. [in Russian].
5. Kistyakovskij, A. F. (1882) Jelementarnyj uchebnik obshhego ugovnogo prava. Kyiv : Lan. [in Ukrainian].
6. Naumov, A. V. (1991) Obnovlenie metodologii nauki ugovnogo prava. *Sovetskoe gosudarstvo I pravo - Soviet state and law*, 12, 20-29. [in Russian].
7. Popov, E. A. (2012) Normativnaya metodologiya v pravovedenii: osobennosti ispol'zovaniya. *Zhurnal rossijskogo prava - Journal of Russian Law*, 10, 48-53. [in Russian].
8. Puginskij, B. I. (2009) Metodologicheskie voprosy pravovedeniya. *Pravovedenie - Jurisprudence*, 3, 6-19. [in Ukrainian].
9. Rabinovich, P. M. (2001) Metodologiya juruduchnoj nauky. Juruduchna encyklopediya. Kuiv: Vudavnycyvo «Ukrainska encyklopediya» imeni M. P. Bazhana. [in Ukrainian].
10. Saudov, A. H. (2008) Metodologiya sovremennoho sravnitel'nogo pravovedeniya. *Pravo I politika - Law and politics*, 4, 823-832. [in Ukrainian].
11. Sergeevskij, N. D. (1911) Russkoe ugovnoe pravo. Posobie k lekcijam. Chast obshhaya. Sankt-Peterburg. [in Russian].
12. Hiljuta, V. V. (2016) Kakoj dolga bit metodologiya ugovnogo prava. *LexRussica*, 12, 20-31. [in Russian].
13. Shtoff, V. A. (1978) Problemi metodologii nauchnoho poznaniya. Moskva: Visshaya shkola. [in Russian].
14. Shhedrovickij, G. P. (1964) Problemi metodologii sistemnoho issledovaniya. Moskva : Znaniya. [in Russian].
15. Yakovlev, A. M. (1978) Metodologiya sravnitel'nogo pravovedeniya v oblasti ugovnogo zakonodatel'stva (problemi tipologii I metodiki). *Problemi sravnitel'nogo pravovedeniya - Problems of Comparative Law*, 1, 107-118. [in Russian].

Стаття надійшла до редколегії 20.04.2022

Yanchuk N., Candidate of Law, Associate Professor, Professor of the Dpt. of Theory and Philosophy of Law Odesa State University of Internal Affairs (Odesa, Ukraine)

METHODOLOGY OF COMPARATIVE CRIMINAL LAW: NEW PARADIGMS AND OUTLOOKS

The paper considers the essence of the methodology of comparative criminal law and its role in research. It is stated that the specificity of the methodology in the field of comparative criminal law is the use of a wide range of methodological tools that allow you to gain new knowledge about some objects or subjects, as well as supplement existing knowledge and establish their systemic nature, logic and heuristics. The author pays special attention to comparative legal, historical, formal and logical methods of cognition, their specifics and role in conducting comparative criminal law research.

It is noted that the methodology of comparative criminal law is a system of approaches, methods of scientific research, theoretic principles of their use in the implementation of theoretical and cognitive legal activities in the field of comparative criminal law. It is concluded that the methodology of comparative criminal law should not be reduced only to the universal method of dialectical materialism and formal-dogmatic method of cognition, which have long prevailed in criminal law research. The methodology of comparative criminal law is a complex and multi-layered phenomenon, which covers a range of methodological approaches, methods, principles, methods of comparative analysis, conceptual framework.

Attention is drawn to the fact that modern comparative legal research in the field of criminal law promotes the use of non-legal methods. It is noted that the cognitive difficulties of comparative criminal law arise in many respects due to uncritical attempts to declare certain research methods legal. The use of methods not inherent in comparative criminal law leads to incorrect conclusions or failure to obtain the latter at all.

Keywords: comparative criminal law, methodology, methodology of law, methods, research methods, scientific research.